

Az orosz fogságtól a matematikáig

Ismét szegényebbek lettünk! Nagyjaink közül olyan valaki távozott, akit kolozsváriak generációi ismertek, aki több nemzedéket tanított a tudomány ismeretére és szeretetére, és egyben nevelt is az egyenes tartásra, a hasznos, értékorientált életre.

Kilencven éves korában elhunyt Bitay László matematikus, egyetemi oktató, matematikatörténész. Gimnáziumi tanulmányait a marosvásárhelyi Rákóczi Ferenc Római Katolikus Főgimnáziumban kezdte, majd Kolozsváron folytatta a Zágoni Mikes Kelemen Római Katolikus Gimnáziumban (ma Báthory István Elméleti Líceum), ahol többek között Cseke Vilmos is tanította, aki aztán az egyetemen is tanára volt. 1944 őszén, az akkor 16 éves ifjút „málenkij robot”-ra hurcolták a Szovjetunióba, ahonnan betegségének és orvosának köszönhetően tizenegy hónap után hazaengedték. 1951-ben elvégezte a Bolyai Tudományegyetem matematika-fizika szakát, és miután már diákkorában is gyakornokoskodott, kinevezték tanársegédnek. Már az egyesített egyetemről átkerült a Műszaki Egyetemre (akkor Politechnikai Intézet), ahol 1988-as nyugdíjazásáig dolgozott a Matematika Tanszéken. 1975-ben doktorált hiperbolikus geometriából Gh. Th. Gheorghiu irányításával a *Hiperbolikus terek vizsgálata* című dolgozatával.

Korán bekapcsolódott a *Matematikai Lapok* szerkesztésébe kitűzött feladataival és cikkeivel. A ma *Matlap* néven megjelenő folyóiratnak haláláig szerkesztőbizottsági tagja volt. A kolozsvári Dacia Kiadónál jelent meg 1984-ben a *Matematikatörténeti mozaik* című könyve, majd ezt követte a szintén tudománytörténeti vonatkozású *Aforizmák, anekdoták, matematikusokról, matematikáról* című könyve 1999-ben. A matematika szeretete és Bolyai János iránti tisztelete ösztönözte arra, hogy megírja a *Mi a Bolyai-geometria* című munkáját, amely 2003-ban a Stúdium Könyvkiadónál jelent meg.

Amikor dokumentumfilmet készítettünk a Bolyai Tudományegyetem matematika-fizika szakáról, örömmel vállalta a mintegy egyórás interjút, amelyben nagyon sok értékes

információval szolgált. Mivel az interjúnak csak egy hányada kerülhetett be a filmbe, feltettük a youtube csatornára nemcsak a kész filmet, hanem az egyes interjúkat is teljes egészükben, így bárki élvezheti a színes történeteket, amelyek a Bolyai Egyetem tizennégyéves rövid időszakáról szólnak. Hasonló odaadással vett részt abban a 2017-ben készült dokumentumfilmben is, amely *Hazajöttem az orosz fogságból* címmel az 1944 őszén a Szovjetunióba hurcolt erdélyi magyar fiatal fiúknak és férfiaknak állít emléket. A fogság nehéz hónapjairól, szenvedéseiről, sorstársainak pusztulásáról megrázó őszinteséggel vallott, de ugyanakkor sosem mulasztotta el megemlíteni azt, hogy a honvágy és a humor hozta őt haza az orosz hómezőkről. E két jellemző tulajdonságát: erdélyi öntudatát és derűs humorát élete végéig megtartotta.

Csendes emberi tartása, finom humora, mesélő kedve megmarad emlékezetünkben. Könyvei és dokumentumfilmbebeli szereplései pedig gazdagítják tudásunkat és múltunkat. Nyugodjék békében!

Kása Zoltán – Murádin János Kristóf